

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: Аналіз ефективності використання основних фондів сучасного підприємства

*Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»*

Завідувач кафедри: _____ /_Мельник Л.Г._/

Керівник роботи: _____ /_Мазін Ю.О._/

*Виконавець: _____ /_ Лищенко Є.С._/
П.І.Б.*

Група: ЕЗ-61С

Суми 2020

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 33 стор. тексту; 3 розділи; 6 рисунів; 10 таблиць; список використаної літератури з 48 джерел.

Мета роботи - вивчення особливостей застосування механізму господарського аналізу на прикладі аналізу ефективності використання основних фондів сучасного підприємства.

Об'єкт дослідження –показники, що характеризують стан та використання основних фондів підприємства.

Метод дослідження - аналіз, порівняння, графічний метод представлення даних і матеріалу.

У першому розділі роботи " Характеристика виробничо – господарської діяльності" аналізуються фактори і процеси господарської діяльності її недоліки і переваги.

В другому розділі роботи "Оцінка ефективності господарської діяльності на прикладі використання основних фондів" проаналізовано підходи до оцінки основних фондів, а саме система показників ефективності використання основних фондів.

У третьому розділі роботи "Аналіз ефективності використання основних фондів підприємства" проведено аналіз стану і використання основних виробничих засобів.

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1 Характеристика виробничо – господарської діяльності підприємства.....	5
1.1 Фактори господарської діяльності.....	5
1.2 Характеристика господарських процесів в підприємницькій діяльності	9
Розділ 2 Оцінка ефективності господарської діяльності на прикладі використання основних фондів	
2.1 Підходи до оцінки основних фондів	12
2.2 Система показників ефективності використання основних фондів.....	14
Розділ 3 Аналіз ефективності використання основних фондів підприємства	19
3.1 Загальна характеристика філії «Конотопський молокозавод» ТОВ «МалКА – транс».....	19
3.2 Аналіз стану і використання основних виробничих засобів.....	20
Висновки.....	32
Список використаної літератури.....	34

Вступ

У сучасних умовах господарювання стан та використання виробничих фондів забезпечують належні передумови для розвитку підприємства. Тому тема, що пов'язана з оцінкою ефективності використання основних засобів підприємства є актуальною в умовах сьогодення.

Мета роботи є вивчення особливостей застосування механізму господарського аналізу на прикладі аналізу ефективності використання основних фондів сучасного підприємства.

Основні завдання дипломної роботи:

- дослідити основні елементи виробничо – господарської діяльності підприємства;
- проаналізувати підходи до планування та аналізу основних виробничих фондів підприємства;
- виокремити система показників ефективності використання основних фондів;
- проаналізувати стан і ефективність використання основних виробничих засобів досліджуваного об'єкта .

Об'єктом дослідження є показники, що характеризують стан та використання основних фондів підприємства(філія «Конотопський молокозавод» ТОВ «МалКА – транс»).

Для написання даної роботи були використані методи економічного аналізу, економіко-статистичний метод, методи бухгалтерського обліку, метод системного аналізу тощо.

Джерелами літератури слугували статті періодичних видань, монографії, підручники, статистичні збірники, внутрішня документація підприємства, Інтернет тощо.

Розділ 1 Характеристика господарської діяльності підприємства

1.3. Фактори господарської діяльності

Господарська діяльність є результатом взаємодії людей з природою та між собою (рис. 1.1).

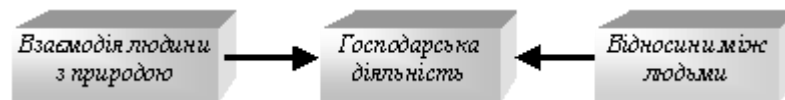

Рис. 1.1. Відносини людей в процесі господарської діяльності

Для здійснення господарської діяльності людина бере з природи матеріали, використовує землю, воду, атмосферу. Проблема взаємодії людини і природи включає два важливі моменти[12,18,22,27,31,37,39,41,43,45]. По-перше, природні ресурси обмежені й більшість їх невідтворювані. Тому чим інтенсивніше людина використовує, наприклад, сировинні ресурси, тим ближчим є момент їх вичерпання. Це породжує низку проблем: знаходження заміників природних речовин, створення ресурсоекономних і безвідходних технологій, повторне використання ресурсів тощо[17,26,36,38,42,44]. По-друге, людина сама є частиною природи, тому зміни природного середовища є одночасно і змінами самої людини, її фізичного здоров'я та психічного стану. Взаємодія людини з природою в процесі виробництва породила низку екологічних проблем, від розв'язання яких залежить виживання людства[19,29,43].

У процесі господарської діяльності люди також вступають у відносини між собою з приводу привласнення ресурсів, організації та управління. Такі відносини називаються виробничими. Розвиток суспільства – це одночасно й ускладнення та урізноманітнення виробничих відносин.[16,21,35,41,46]

Фактори (ресурси) для здійснення господарської діяльності поділяють на матеріальні та особисті. В свою чергу, матеріальні фактори поділяються на засоби і предмети праці, створені людиною (капітал, майно), та природні фактори, що об'єднуються поняттям “земля”. Особистий фактор

визначається поняттям “праця” і представляється працівниками, оскільки вони є носіями робочої сили, завдяки якій людина має змогу здійснювати господарську діяльність (рис. 1.2).

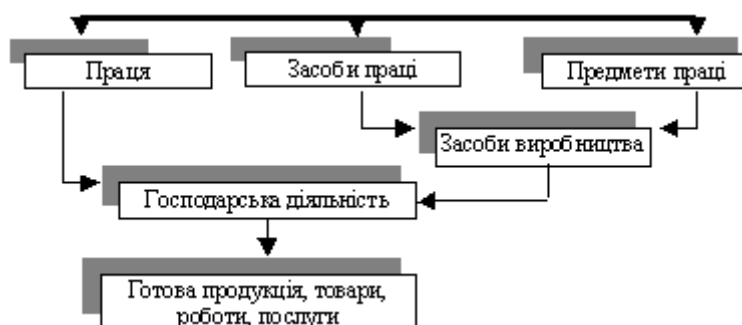

Рис. 1.2. Основні елементи господарської діяльності

Господарську діяльність, можна розглянути як взаємодію основних економічних ресурсів (рис. 1.3).

Результатом господарської діяльності є готова продукція, товари, роботи, послуги. При визначенні їх вартості враховують тільки ту частину затрат, яку люди несуть в процесі своєї діяльності при переробці та використанні певного матеріального ресурсу, і не враховується та частина затрат, яку понесла природа при створенні цього ресурсу (дерева, металу, каменю тощо). Останні затрати вважаються безкоштовними.

Рис. 1.3. Взаємодія економічних ресурсів в процесі господарської діяльності

Товари (готова продукція, роботи, послуги) включають в себе одночасно і благо (вони потрібні споживачу), і користь (здатність задовольняти ту чи іншу потребу людини), і рідкість, і ресурсомісткість (при його виробництві використовуються обмежені ресурси), і попит, і пропозицію (на ринку вони користуються попитом), і затрати (для виготовлення їх потрібні витрати), і ціну (вони мають вартість).

Основними факторами господарської діяльності, власне, є праця, природні ресурси (земля), засоби виробництва (капітал).

Земля як фактор виробництва є одночасно базисом господарської діяльності, сховищем природних ресурсів (родовища мінералів, нафти, газу), природною основою сільськогосподарського виробництва (орні землі, ліси, водоймища).

Праця як фактор господарської діяльності охоплює людські ресурси: фізичні та розумові здібності, освітній та професійний рівень, виробничий досвід.[25]

Зростання ролі особистого фактора висуває нові вимоги до кваліфікації працівників, їх компетентності, до знань організації виробництва та ринкової діяльності. Культурна, освічена людина інакше розуміє відповідальність, є ініціативнішою, вимогливішою до себе[41].

Капітал як фактор виробництва є майном (засобами виробництва), що належить підприємству і використовується в процесі господарської діяльності.

Особливістю капіталу є те, що він має бути кимось нагромаджений, створений. Капітал існує у продуктивному використанні саме тоді, коли його власники одержують доходи від користування та володіння своїм майном. Частина цих доходів повертається у процес господарської діяльності, нагромаджуючи капітал і забезпечуючи кошти для вдосконалення виробництва.

Матеріально-речова основа капіталу – засоби та предмети праці, що перебувають у процесі постійних змін.

Предмети праці – це те, на що спрямована праця людини. Вони можуть бути створені як самою природою, так і людьми.

Засоби праці – майно, за допомогою якого людина активно діє на предмети праці.

Крім трьох основних факторів виробництва: землі, праці та капіталу, існує особливий, четвертий фактор – здатність до підприємництва.

Підприємницькі здібності знаходять своє матеріальне втілення у доході, який отримує підприємець. Щоб розпочата господарська діяльність продовжувала діяти і розвивалась, її необхідно щоденно організовувати, ризикувати, знаходити джерела фінансування, покупців і постачальників. Практика свідчить, що здатність до підприємництва є рідкісним природним талантом, яким володіє лише 5–7 % людей.

За допомогою підприємницьких здібностей економічні ресурси перетворюються в нову вартість, яка формується в товарі (рис. 1.4).

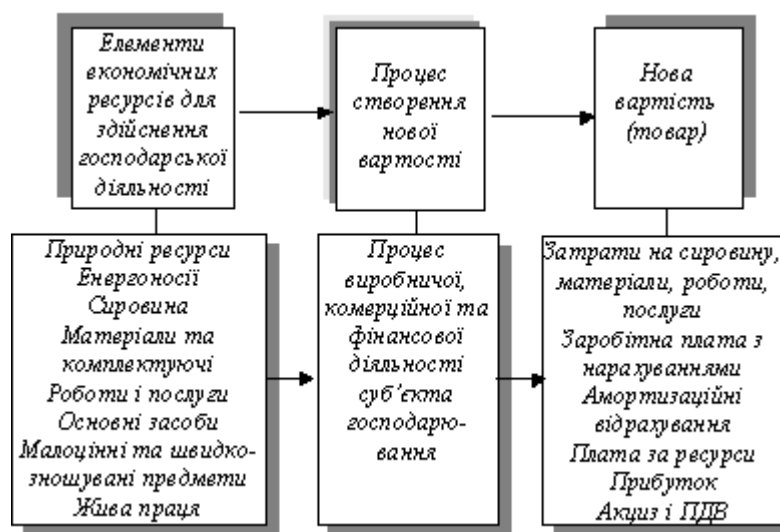

Рис. 1.4. Процес створення нової вартості (товару)

Використання економічних ресурсів в процесі господарської діяльності становить комерційну таємницю підприємства.[28]

Під комерційною таємницею підприємства мають на увазі відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням,

фінансами та іншою діяльністю, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) яких може завдати шкоди його інтересам.

До відомостей, які не становлять комерційної таємниці, відносяться:

установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами;

інформація за всіма встановленими формами державної звітності;

дані, необхідні для перевірки, обчислення та сплати податків та інших обов'язкових платежів;

відомості про чисельність та склад працівників, їх заробітну плату в цілому та за професіями і посадами, а також наявність вільних робочих місць;

документи про сплату податків і обов'язкових платежів;

інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків;

документи про платоспроможність;

відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю;

відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню.

Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок їх захисту визначаються керівником підприємства.

1.2. Характеристика господарських процесів в підприємницькій діяльності

Економічне життя суб'єктів господарювання з метою задоволення матеріальних потреб складається з певних господарських процесів і операцій, а функціонування будь-якої економіки ґрунтується на взаємопов'язаному

русі ресурсів, товарів і доходів. Майно підприємства одночасно знаходиться на всіх стадіях кругообігу і цей процес постійний.

При здійсненні підприємницької діяльності процес кругообігу майна характеризується його відповідними стадіями і змістом (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Характеристика процесу кругообігу майна

Стадії	Зміст
1. Фінансування гос- подарської діяльності	Залучення коштів для придбання ресурсів за рахунок відповідних зобов'язань
2. Процес придбання активів	Формування майна за рахунок коштів для фінансування господарської діяльності
3. Процес господарсь- кої діяльності	Використання ресурсів і формування собівартості товарів
4. Продаж продукції (товарів, робіт, послуг)	Формування виручки (валового доходу)
5. Використання фінан-сового результату	Нарахування податків, фінансування розширеного процесу господарської діяльності, невиробниче споживання, покриття збитків

1. В таблиці відображено кругообіг майна в процесі здійснення підприємницької діяльності.[28]

2. Кругообіг починається з пошуку і формування коштів, необхідних для фінансування господарської діяльності за рахунок відповідних зобов'язань перед власниками підприємства (власний капітал) і позичальниками (кредиторами):

$$\text{Власний капітал} + \text{Зобов'язання} = \text{Кошти} \quad 1.2$$

3. Друга стадія кругообігу передбачає обмін коштів фінансування на необхідні ресурси для здійснення господарської діяльності:

$$\text{Кошти} = \text{Ресурси} \quad 1.3$$

4. На третій стадії ресурси в процесі господарської діяльності перетворюються в готову продукцію (товари), виконані роботи і надані послуги. У них відображається фактична вартість використаних майна та праці:

$$\text{Ресурси} = \text{Товар} \quad 1.4$$

5. Четверта стадія кругообігу передбачає обмін готової продукції, товарів, робіт, послуг на кошти покупців:

$$\text{Товар} < \text{Виручки} = \text{Прибуток} \quad 1.5$$

$$\text{Товар} > \text{Виручки} = \text{Збиток} \quad 1.6$$

6. Фінансовий результат може бути прибутком або збитком. Прибуток збільшує вартість майна (кількість, якість) та невиробниче споживання, а збиток – зменшує:

$$\text{Прибуток} = \text{Приріст майна} + \text{Невиробниче споживання}; \quad 1.7$$

$$\text{Збиток} = \text{Зменшення майна}. \quad 1.8$$

Господарська діяльність підприємства в економічному аспекті полягає в тому, що суб'єкт підприємництва перероблює ресурси (несе затрати) в продукцію (роботи, послуги) та одержує доход (рис. 1.5).

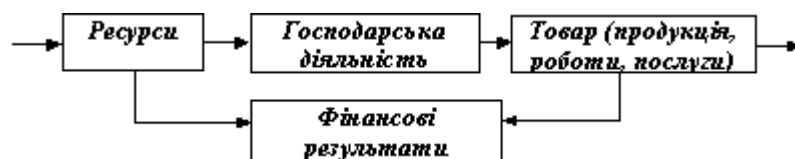

Рис. 1.5. Схема господарської діяльності підприємства

Отже, у процесі кругообігу майна ресурси з грошової форми переходять в продуктивну, тобто набувають форми засобів виробництва (ресурсів); у процесі виробництва ресурси набувають форми готової продукції (робіт, послуг), тобто переходять з продуктивної форми у товарну; у процесі реалізації готова продукція знову набуває грошової форми, але уже у збільшеному розмірі – на суму прибутку (зменшеному розмірі – на суму збитку)[28].

Розділ 2 Оцінка ефективності господарської діяльності на прикладі використання основних фондів

2.1 Підходи до оцінки основних фондів

Основні фонди — це частина засобів виробництва, які беруть участь у процесі виробництва тривалий період, зберігаючи при цьому натуральну форму і властивості, а також переносять свою вартість на вартість готового продукту частинами.[1,3,7,8,13,20,28]

Виконання плану виготовлення продукції залежить від того, як підприємство забезпечене основними фондами. Джерела даних для аналізу є ф.1,2,3,11,22.

При аналізі складу і технічного стану основних фондів потрібно: Вивчити об'єм основних засобів, їх динаміку і структуру.

При цьому необхідно пам'ятати, що основні фонди в залежності від участі в процесі виробництва діляться на три групи:

- а) промислово-виробничі фонди;
- б) невиробничі основні фонди;
- в) виробничі основні фонди інших галузей.

При аналізі основних фондів потрібно проаналізувати співвідношення активної і пасивної частини.

Показники використання основних виробничих фондів переважно поділяються на дві великі групи:

- натуральні;
- вартісні.

Іноді додатково виокремлюють ще одну групу показників — умовно-натуральні.

Натуральні та умовно-натуральні показники використання основних виробничих фондів застосовують для активної їх частини. Проте визначити в натуральних одиницях продуктивність будинків, споруд тощо майже

неможливо. З огляду на це для визначення ефективності використання всіх основних фондів застосовують вартісні показники .

Система показників ефективності використання основних виробничих фондів надана на рис. 2.1.

Рис. 2.1 Система показників ефективності основних фондів

Система показників, яка всебічно може характеризувати ефективність основних фондів, охоплює два їх блоки: перший – показники ефективності відтворення окремих видів і всієї сукупності засобів праці; другий – показники рівня використання в цілому і окремих видів основних фондів.[4,28,35]

2.2 Система показників ефективності використання основних фондів

Показники, що характеризують рівень ефективності використання основних фондів, об'єднуються в окремі групи за ознаками узагальнення і охоплення елементів засобів праці. Економічна суть більшості з них зрозуміла за їх назвою.

Вартісні показники поділяються на три основні групи.

I. Показники, що характеризують технічний стан основних виробничих фондів [25,28].

1 Коефіцієнт зносу - показує, яка частка вартості основних фондів підприємства вже перенесена на вартість готової продукції, інакше кажучи, характеризує ступінь зносу основних фондів і визначається відношенням вартості зносу до первісної вартості основних фондів на кінець року:

$$K_3 = \frac{OF_{зн}}{OF_{перв}}, \quad (2.1)$$

де $OF_{зн}$ - накопичена сума зносу основних фондів у звітному періоді;

$OF_{перв}$ - первісна (балансова) вартість основних фондів у звітному періоді.

2 Коефіцієнт придатності - характеризує ступінь придатності основних фондів до експлуатації і визначається відношенням недоамортизованої вартості основних фондів до їх первісної вартості на кінець року:

$$K_{\text{прид}} = \frac{B_{\text{залиш}}}{B_{\text{поч}}}, \quad (2.2)$$

де $K_{\text{прид}}$ - коефіцієнт придатності;

$B_{\text{залиш}}$ - залишкова вартість основних засобів;

$B_{\text{поч}}$ - початкова вартість основних засобів.

3 Питома вага активної частини основних виробничих засобів характеризує прогресивність структури основних виробничих засобів, відображаючи частку їх активної частини (машин, апаратів, приладів) у відсотках до загальної вартості засобів підприємства:

$$\lambda_a = \frac{B_a}{B} \times 100, \quad (2.3)$$

де λ_a - питома вага активної частини основних виробничих засобів;

B_a - балансова вартість активної частини основних виробничих засобів;

B - балансова вартість всіх основних виробничих засобів.

II. Показники, що характеризують рух основних фондів [23. с, 8].

1 Коефіцієнт оновлення - характеризує інтенсивність введення в дію нових виробничих потужностей і визначається відношенням вартості введених основних фондів до первісної вартості всіх основних фондів на кінець року:

$$K_{\text{онов}} = \frac{C_{\text{введ}}}{C_{\text{перв.к.р}}}, \quad (2.4)$$

де $K_{\text{онов}}$ - коефіцієнт оновлення основних засобів;

$C_{\text{введ}}$ - сумарна вартість введених за рік основних коштів;

$C_{\text{перв.к.р.}}$ - первісна вартість основних засобів на кінець року.

Великі значення цих коефіцієнтів спостерігаються тоді, коли на підприємстві йде інтенсивна заміна обладнання внаслідок реконструкції або модернізації виробництва.

2 Коефіцієнт вибуття - характеризує інтенсивність вибуття основних фондів упродовж розрахункового періоду і визначається відношенням

вартості основних фондів, що вибули до первісної вартості основних фондів на початок року:

$$K_{\text{виб}} = \frac{C_{\text{виб}}}{C_{\text{перв}}}, \quad (2.5)$$

де $K_{\text{виб}}$ - коефіцієнт вибуття основних засобів;

$C_{\text{виб}}$ - сумарна вартість вибулих протягом року основних засобів;

$C_{\text{перв}}$ - первісна вартість основних засобів на початок року.

III. Показники, що характеризують технічне оснащення підприємства [23. с, 9].

1 Фондооснащеність - показує, яка частина загальної вартості основних фондів припадає на одиницю основного устаткування і визначається за формулою:

$$\Phi_{\text{осн}} = \frac{C_{\text{сп}}}{A_{\text{обл}}}, \quad (2.6)$$

де $C_{\text{сп}}$ - середньорічна вартість основних виробничих фондів підприємства;

$A_{\text{обл}}$ - облікова кількість устаткування на підприємстві, що має найбільшу питому вагу.

2 Фондоозброєність - характеризує ступінь озброєності фондами одного працівника і показує, яка частка загальної вартості основних фондів підприємства припадає на одного середньооблікового працівника:

$$\Phi_{\text{оз}} = \frac{C_{\text{сп}}}{\mathcal{C}_n}, \quad (2.7)$$

де \mathcal{C}_n — середньооблікова чисельність працівників,

3 Енергоозброєність - показує, яка частка виробничих енергетичних потужностей припадає на одного робітника і визначається за формулою:

$$E_{\text{озб}} = \frac{W_{\text{ел}}}{\mathcal{C}_{\text{сп}}}, \quad (2.8)$$

де W_{el} — сумарна потужність усіх електродвигунів устаткування на підприємстві;

$Ч_{cp}$ — середньооблікова чисельність робітників, які працюють на цьому устаткуванні.

4 Машиноозброєність - показує, яка частка машин і обладнання припадає на одного робітника і визначається за формулою:

$$M_{озб} = \frac{C_{маш.обл}}{C_{cp}}, \quad (2.9)$$

де $M_{озб}$ - машино озброєність;

$C_{маш.обл}$ – загальна вартість машин і обладнання;

C_{cp} - середньорічна вартість основних засобів.

VI. Показники, що характеризують ефективність використання основних виробничих фондів підприємства [23. с, 9].

Загальні показники.

1 Фондовіддача - показує, яка частка валового доходу припадає на 1 грн. вартості основних виробничих фондів:

$$\Phi B = \frac{B}{C_{cp}}, \quad (2.10)$$

де ΦB - фондівіддача;

B - річний випуск продукції у вартісному або натуральному вираженні;

C_{cp} - середньорічна вартість основних засобів.

2 Фондомісткість - характеризує, яка частка вартості основних виробничих фондів припадає на 1 грн. валового доходу підприємства. Цей показник обернений до фондівіддачі і визначається за формулою:

$$\Phi_m = \frac{C_{cp}}{B}, \quad (2.11)$$

Φ_m - фондомісткість;

C_{cp} - середньорічна вартість основних засобів.

B - річний випуск продукції у вартісному або натуральному вираженні;

На збільшення фондівдачі та зменшення фондомісткості можуть істотно впливати інфляційні процеси або підвищення рівня цін тобто фактори, від яких не залежить ступінь використання фондів. Щоб уникнути необгрунтованого збільшення або зменшення цих показників, їх визначають в умовно-натуральних одиницях за формулою:

$$\Phi_M = \frac{ЧП}{C_{cp}}, \quad (2.12)$$

де $ЧП$ — чиста продукція підприємства.

3 Рентабельність основних виробничих фондів визначається відношенням балансового прибутку до середньорічної вартості фондів:

$$P_{OF} = \frac{\Pi_{чист}}{ОФ}, \quad (2.13)$$

де $\Pi_{чист}$ — чистий прибуток підприємства за звітний період.

Показники ефективного використання основних фондів розраховуються у динаміці за кілька звітних періодів і порівнюються. На основі отриманих результатів керівництво підприємства повинно прийняти рішення щодо поліпшення стану основних фондів та рівня ефективності їх використання[10,15,35].

Розділ 3 Аналіз ефективності використання основних фондів підприємства

3.1 Загальна характеристика

Юридична особа філія «Конотопський молокозавод» ТОВ «МалКА – транс», код ЄДРПОУ 25568003, що є об'єктом дослідження у роботі, зареєстроване виконавчим комітетом Конотопської міської ради Сумської області від 12 липня 1994 року № 16281200000000034. Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 25568003. Юридична адреса товариства: 41609, Україна, Сумська область м. Конотоп, вул., М. Немолота, 4.

Товариство має самостійний баланс, діє на основі повного господарського розрахунку, самоокуповується та самофінансується. Має поточний, валютний та інші рахунки в банку, фірмові бланки, круглу печатку зі своїм найменуванням українською мовою. Філія «Конотопський молокозавод» ТОВ «МалКА – транс» - це підприємство основним видом діяльності якого є виробництво молочних продуктів. Прибуток направляється на розвиток свого підприємства.

Облікова політика підприємствам відповідає нормативним актам України в області бухгалтерського обліку і закріплена окремим наказом по підприємству, в якому виручка визначається по методу відвантаження і по такому ж методу визначаються фінансові результати діяльності. З метою рівномірного формування витрат впродовж звітного періоду підприємство може створювати резерви: на ремонт основних фондів, на виплату винагород за підсумками року і інші аналогічні резерви відповідно до чинного законодавства.

Підприємство повністю приватизоване, усі акції розміщені. Основною метою діяльності філії «Конотопський молокозавод» ТОВ «МалКА – транс», також як і метою будь-якого комерційного підприємства є отримання прибутку. У зв'язку з цим підприємство займається наступними видами фінансово-господарської діяльності :

- заготівля, переробка, виробництво і реалізація молочної продукції;
- реалізація промислових і продовольчих товарів через власну і арендовану торгову мережу;
- маркетинг, комерційна, посередницька діяльність, в т.ч. зовнішня торгівля;
- виробництво і реалізація товарів народного споживання.

Місією філії «Конотопський молокозавод» ТОВ «МалКА – транс» є задоволення харчових, смакових, естетичних потреб споживачів молочної продукції, пропонуючи якісний та відносно недорогий асортимент плавлених сирів, молока, сметани та вершкового масла.

3.2 Аналіз стану і використання основних виробничих засобів

Для ухвалення грамотного рішення про вибір того або іншого варіанту розробки заходів по поліпшенню фінансового стану організації, їй потрібна повна і достовірна інформація про склад, стан і ефективність використання основних засобів підприємства.

Велике значення має ефективність використання потужності підприємства, робочого часу, ритмічності роботи і так далі, а також і структура ОВФ. Під структурою ОВФ розуміється питома вага окремих видів основних фондів в загальній їх вартості.[28]

Основні виробничі фонди можна розділити на дві частини: активну і пасивну. До активної частини відносяться ті основні фонди, які чинять активну дію на предмет праці(верстати, устаткування, машини, передатні пристрої і тому подібне), а до пасивної - ті, які беруть участь у виробничому процесі, але безпосередню дію на предмет праці не чинять(будівлі, споруди).

Таблиця 3.1. Структура основних засобів, що є в базисному році.

Найменування групи основних засобів	Вартість, тис. грн.	Частка до загальної суми основних засобів в %
Виробничі о.с. Будівлі, споруди, передавальні пристрої	4666,9	63
Виробниче обладнання	1410,9	19,1
Транспортні засоби	870,5	11,8
Виробничий інвентар, прилади	209,2	2,8
Інші о.с.	64,0	0,9
Разом виробничих о.с.	7221,5	97,6
Разом невиробничі о.с.	180,7	2,4
Разом основних засобів.	7402,2	100

Як видно з таблиці 3.1, вартість всіх основних засобів на кінець базисного року становила 7402,2 тис. грн. Основні кошти виробничого призначення становили 97.6% (7221,5 тис. грн.), а невиробничі основні кошти 2.4% (1180,7 тис. грн). Частка активної частини виробничих основних засобів від загальної вартості виробничих основних засобів становила:

$$(1410,9 + 870,5 + 209,2 + 64,0) / 7221,5 * 100\% = 35.8 \%$$

Розглянемо рух основних засобів в році, що аналізується.

Дані про надходження і вибуття основних засобів в 2019 році приведені в таблиці 3.2

Таблиця 3.2 Рух основних засобів.

Група основних засобів	Наявність на початок 2019р.		Поступило за рік		Вибуло за рік		Наявність на кінець 2019р.	
	тис. грн	Пит. вага,	тис. грн.	Пит. вага,	тис. грн.	доля вага,	тис. грн.	доля вага,
Виробничі кошти	7221,5	97,6	125,5	84,8	6451,8	97	873,2	99,9
Невиробничі кошти	180,7	2,4	22,5	15,2	202,0	3	1,2	0,1
Всього О.З.	7402,2	100	148	100	6653,8	100	874,4	100

Дані таблиці 3.2 показують, що за звітний рік (2019 р.) сталися істотні зміни в наявності і в структурі основних засобів.

Вартість основних засобів зменшилась на 6527,8 тис. грн. в тому числі основних виробничих засобів на 6348,3 тис. грн. (в 2019 році підприємство ввело в експлуатацію додаткові лінії і побудувало прибудову до складського приміщення готової продукції).

Збільшилася частка основних виробничих засобів на 3.2% і відповідно поменшала частка невикористаних основних засобів.

По формулах розрахуємо коефіцієнти оновлення, вибуття і приросту основних виробничих засобів:

$$\text{Кобн} = \text{поступило за рік} / \text{наявність на кінець року} \quad 3.1$$

$$\text{Кобн} = 125,5 / 873,2 = 0,14;$$

$$\text{Квиб} = \text{вибуло за рік} / \text{наявність на початок року} \quad 3.2$$

$$\text{Квиб} = 6451,8 / 7221,5 = 0,89;$$

$$\text{Кпр} = (\text{поступило за рік} - \text{вибуло за рік}) / \text{наявність на початок року} \quad 3.3$$

$$\text{Кпр} = (125,5 - 6451,8) / 7221,5 = - 0,88.$$

Дані розрахунку показують досить високе значення коефіцієнтів оновлення і значний спад приросту основних виробничих засобів, що пояснюється введенням в експлуатацію нових ліній по виробництву молочної продукції.

Всі зміни, ті, що відбулися в звітному році в порівнянні з базисним приведені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 Аналіз зміни структури основних засобів.

Роки	Виробнич. О.З.		Невиробнич. О.З.		Всього О.З.	
	тис.грн	%	тис.грн	%	Грн.(тис)	%
Базисний рік (2018)	7221,5	97,6	180,7	2,4	7402,2	100
Звітний Рік (2019)	873,2	99,9	1,2	0,1	874,4	100
Зміни.	-6348,3	+2,3	- 179,5	-3,2	-6527,8	+11,1

Як видно з таблиці 3.3 приріст основних засобів становив – 6527,8 тис. грн., у відсотках до базисному +11.1%.

Забезпеченість заводу основними виробничими фондами визначається і рівнем фондоозброєності праці — відношення вартості основних виробничих фондів до кількості працюючих на заводі. Фондоозброєність праці визначає обсяг виробничих фондів у вартісному виразі, що припадає на 1 робітника. Порівняємо цей показник за 2018-2019 рр. (див. табл.3.3).

Таблиця 3.4 Розрахунок фондоозброєності

Назва показника	2018 р.	2019 р.	Відхилення
1. Вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	6817,8	7221,5	+ 403,7
2. Чисельність промислово-виробничого персоналу	1444	1944	+ 500
3. Фондоозброєність, тис. грн.	4,72	3,71	- 1,01

Зменшення рівня фондоозброєності є негативним явищем, оскільки зменшення фондоозброєності праці відповідає зменшенню продуктивності праці

Узагальнюючими показниками технічного стану основних фондів є коефіцієнт зносу і придатності. Коефіцієнт зносу (K_3) визначається як відношення суми зносу (Z) до початкової вартості основних засобів (Φ):

$$K_3 = Z : \Phi \quad (3.4)$$

Коефіцієнт придатності (K_n) — це відношення залишкової вартості основних фондів (Φ_3) до їх початкової вартості (Φ):

$$K_n = \Phi_3 : \Phi = 1 - K_3 \quad (3.5)$$

Коефіцієнти зносу і придатності розраховуються як на початок періоду, так і на його кінець (звітну дату). Чим нижчий коефіцієнт зносу (вищий коефіцієнт придатності), тим кращий технічний стан, в якому знаходяться основні фонди ¹ (див. табл. 3.5).

Таблиця 3.5. Аналіз зношеності основних засобів

Показники	Од. виміру	На початок 2019 року	На кінець 2019 року	Зміна за рік (+,—)
1. Початкова вартість основних засобів.	тис. грн	7402,2	874,4	- 6527,8
2. Знос основних засобів за час їх експлуатації	тис. грн	4038,4	560,9	- 3477,5
3. Ступінь зношеності основних засобів	%	54,56	64,09	+ 0,81
4. Ступінь придатності основних засобів	%	45,44	35,91	- 9,53

Як видно з таблиці 3.5, процент зношеності основних засобів значно перевищує процент їх придатності, що ще раз підтверджує попередні висновки про недостатній рівень оновлення основних засобів новими. Крім цього, негативним явищем є зростання коефіцієнта зносу на кінець 2019 р. у порівнянні з початком, що свідчить про погіршення технічного стану, в якому знаходяться основні засоби.

Ефективність використання виробничих та фінансових ресурсів характеризується кількісним співвідношенням інтенсивних і екстенсивних факторів[10,28].

Показниками екстенсивного розвитку є кількісні показники використання ресурсів: чисельність працюючих, величина використаних предметів праці, об'єм основних виробничих фондів, величина амортизації та авансованих оборотних засобів.

Показники інтенсивного розвитку – якісні показники використання ресурсів: продуктивність праці, матеріаловіддача, матеріало місткість,

фондовіддача, фондомісткість, кількість оборотів оборотних засобів або коефіцієнт закріплення оборотних засобів.

Процес екстенсивного нарощування виробничого потенціалу є необхідним, але обмежується фінансовими можливостями підприємства. Економічно виправданим є таке нарощування виробничого потенціалу, яке супроводжується більш високим проростом фінансових результатів.[10,28]

Визначальним напрямком мобілізації резервів виробництва є інтенсифікація виробничо-збутової діяльності, та використання виробничого потенціалу. Кінцеві результати діяльності формуються під дією як інтенсивних так і екстенсивних факторів. Особливістю інтенсивного і екстенсивного використання ресурсів є їх взаємозамінність. Так нехватку робочої сили можна поповнити підвищенням продуктивності праці.

Оцінка результатів інтенсифікації включає таку систему розрахунків

- а) визначення динаміки показників інтенсифікації;
- б) Визначення співвідношення приросту використання виробничих ресурсів в розрахунку на 1% приросту обсягу виробництва;
- в) розрахунок частки впливу зміни показників інтенсифікації на приріст обсягу виробництва;
- г) розрахунок відносної економії виробничих ресурсів;
- д) комплексна оцінка всебічної інтенсифікації виробництва.

Для оцінки інтенсифікації виробництва можна використати наступну аналітичну таблицю.

Таблиця 3.6 Характеристика показників інтенсифікації виробництва

Показники	Минулий рік 2018	Звітний рік 2019	Відхилення, %
1. Валова продукція в співставних цінах	23436	15929	67
2. Промислово-виробничий персонал	3707	3343	90

3. Фонд оплати праці з нарахуваннями	2603	2513	96
4. а) Основні виробничі фонди	4038,4	560,9	14
б) Амортизація	279	305,6	109
5. Оборотні засоби	2180,2	35578,6	163
6. Матеріальні затрати	17415,6	24257,5	139
7. Продуктивність праці (с.1 : с.2)	6,3	4,8	76
8. Продукція на 1 грн. оплати праці (с.1 : с.3)	9	6,3	70
9. Матеріаловіддача (с.1 : с.6)	1,3	0,65	50
10. а) Фондовіддача (с.1 : с.4а)	5,8	28,3	48
б) Амортизацієвіддача (с.1 : с.4б)	84	52,1	62
11. Оборотність оборотних коштів (кількість оборотів) (с.1 : с.5)	10,7	0,4	4

В звітному році в порівнянні з минулим продуктивність праці склала 76%, зарплатовіддача – 70%, матеріаловіддача – 50%, фондовіддача основних виробничих фондів – 48%, оборотність засобів – 4%.

За даними показників інтенсифікації визначають її економічний результат.

Для подальшої оцінки використання ресурсів і підтвердження зробленого висновку проведемо розрахунок частки впливу інтенсивності і екстенсивності на спад об'ємів виробництва.

В статистиці для кількісної оцінки ролі окремих факторів використовують індексний метод. Вплив кількісних факторів визначається діленням темпу росту на результативний показник і множенням на 100%.

З проведених розрахунків можна спостерігати, що більший вплив на зменшення обсягів виробництва здійснюють екстенсивні фактори. Використання таких ресурсів як амортизація і оборотні засоби є повністю екстенсивне.

Нераціональне використання всіх видів ресурсів підтверджуються розрахунком відносного перерозподілу ресурсів. Він розраховується наступним чином: від часткового показника звітного року мінусується базовий частковий показник скоригований на коефіцієнт росту обсягу виробництва.

Для комплексної оцінки всесторонньої інтенсифікації проведемо

розрахунки на сукупні ресурси.

Однозначну оцінку всесторонньої інтенсифікації можна отримати з допомогою зведення різних показників в єдиний інтегральний показник, або з допомогою узагальнюючого показника, який вбирає в себе якісні характеристики часткових показників.

Для розрахунку динаміки сукупних затрат просумуємо затрати по всіх ресурсах:

Минулий рік — $662,4+212,4+1318,2+497,5+279,0+17415,6=20385,1$ (тис.грн.)

Звітний рік - $1048,5+338,7+1659,8+644,6+305,6+24257,5=28254,7$ (тис.грн.)

Динаміка сукупних затрат визначається як відношення затрат звітного року до базового:

$$28254,7 / 20385,1 = 1,39$$

Приріст сукупних ресурсів на 1% спаду обсягів виробництва дорівнює $1,3 : (-31) = 0,042$, що свідчить про нераціональне використання ресурсів.

Відповідно частка екстенсивних факторів на 100% спаду продукції – 4,2 % і інтенсивних факторів – 95,8%. З проведених розрахунків можемо зробити висновок, що спостерігається погіршення інтенсифікації виробництва і свідчить про: нераціональне і неефективне використання технологій на підприємстві; погану організацію праці; нераціональне використання сировинних ресурсів і т.п.

Узагальнюючим показником всесторонньої інтенсифікації для умов підприємств виступає рівень загальної рентабельності.

$$P = \frac{БП}{ОВФ + НОЗ} \quad (3.6)$$

як відношення балансового прибутку(БП) до основних виробничих фондів (ОВФ) та нормованих оборотних засобів (НОЗ).

$$P_0 = \frac{1965,8}{4038,4 + 2180,2} = 0,3161$$

$$P_1 = \frac{20494,2}{560,9 + 35578,6} = 0,5671$$

як бачимо з розрахунків на кінець звітного року рентабельність підприємство дещо зменшилась.

Щоб визначити вплив факторів на зміну рентабельності проведемо факторний аналіз за елементами затрат:

$$P = \frac{1 - (MЗ / P_p + ЗП / P_p + В / P_p + А / P_p + ІВ / P_p)}{ОВФ / P_p + НОЗ / P_p}, \text{ де} \quad (3.7)$$

МЗ – матеріальні затрати на виробництво;

ЗП – витрати на оплату праці;

P_p – виручка від реалізації за мінусом ПДВ і акцизного збору;

В – відрахування на соціальні заходи;

А – амортизація;

ІВ – інші витрати.

Таблиця 3.7 Вплив факторів на зміну рентабельності.

Фактори	Розрахунок	Рівень впливу
1. ОВФ	$\frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,2 - 0,16}{14,85 + 1,25} - \frac{0,25}{16,95 + 1,25}$	-0,02751
2. НОЗ	$\frac{1 - 0,87 - 0,11 - 0,04 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43} - \frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,2 - 0,16}{14,85 + 1,25}$	-0,00833
3. Матеріальні затрати	$\frac{1 - 0,7 - 0,11 - 0,04 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43} - \frac{1 - 0,87 - 0,11 - 0,04 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43}$	0,01044
4. ЗП	$\frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,04 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43} - \frac{1 - 0,7 - 0,11 - 0,04 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43}$	-0,00012
5. Відрахування на соціальні заходи	$\frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43} - \frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,04 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43}$	-0,00061
6. Амортизація	$\frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,2 - 0,16}{14,85 + 1,43} - \frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,18 - 0,16}{14,85 + 1,43}$	-0,00124
7. Інші витрати	$\frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,2 - 0,11}{14,85 + 1,43} - \frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,2 - 0,16}{14,85 + 1,43}$	0,00308
Загальна зміна рентабельності	$\frac{1 - 0,7 - 0,112 - 0,05 - 0,2 - 0,11}{14,85 + 1,43} - \frac{0,25}{16,95 + 1,25}$	-0,02426

За даними даної таблиці можна спостерігати зменшення рентабельності за рахунок зміни всіх елементів затрат, за винятком матеріальних затрат і інших витрат, зміна яких привела до збільшення рентабельності. В основному зниження рентабельності відбулося за рахунок зміни основних виробничих фондів і НОЗ, а також таких статей витрат як амортизація, і відрахування на соціальні заходи.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що становище підприємства погіршується. З одного боку на підприємстві знизився обсяг виробництва продукції на 67%, з іншого знизився рівень рентабельності і якісні показники використання ресурсів. Все це веде до погіршення фінансового становища підприємства і змусить його розробляти інші форми організації виробництва, раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів, впроваджувати нові технології і т.п.

Таблиця 3.8 Аналіз витрат на виробництво

№	Найменування показників	Форма звітності, № рядка	Фактично		Відхилення		Питома вага у витратах на виробництво		Відхилення, %
			Звітний період (2018р.)	Попередній період (2017 р.)	(+,-); гр.4-гр.5	%, гр.4/гр.5	Звітний період (2018р.)	Попередній період (2017 р.)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Обсяг виробництва продукції (робіт, послуг)	5-с річна 010	8842,6	8763	79,6	100,9	X	X	X
2	Елементи операційних витрат, усього	Ф.2 ряд.[280]	20129,1	28306,0	- 8185,9	71,1	100	100	X
	в том числі: матеріальні затрати	[230]	17415,6	24257,5	- 6841,9	107,9	71,8	85,7	0,86
	амортизація основних фондів	[240]	1318,2	1659,8	-341,6	79,4	6,55	5,86	0,69
	затрати на оплату праці	[250]	491,5	644,6	-147,1	77,2	2,47	2,28	0,19
	відрахування на соц. заходи	[260]	279,0	305,6	-26,6	91,3	1,38	1,08	0,3
	інші витрати	[270]	609,8	1438,5	-828,7	42,4	3,03	5,08	-2,05
3	Витрати на 1 грн. виробленої продукції	[2] / [1]	2,28	3,23	-0,93	0,01	X	X	X

З даних таблиці виходить, що в 2018р. обсяг виробництва продукції зріс на 79,6 тис.грн.(100,9% в порівнянні з 2017 роком; тоді як операційні витрати збільшилися на 71,1тис.грн). Витрати на одну гривню зробленої продукції зменшилися на 0,93грн. і склали 2,28 грн. Найбільша питома вага в структурі витрат на виробництво займають матеріальні витрати (86,7 і амортизація основних фондів (6,55%)

Проведемо детальний аналіз витрат по структурних підрозділах.

Таблиця 3.9 Аналіз витрат на виробництво

№	Найменування показників	Форма звітності, № рядка	Фактично		Відхилення		Питома вага у витратах на виробництво		Відхилення, % 0
			Звітний період	Попередній період	(+,-); гр.4-гр.5	%, гр.4/гр.5	Звітний період	Попередній період	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Об'єм виробництва продукції (робіт, послуг)	5-с стр. 010	8842,6	8763	79,6	100,9	X	X	X
	Конотопський молокозавод	5-с стр. 010	280,8	291,1	-10,3	96,5	X	X	X
	Роменський молкозавод	5-с стр. 010	199,2	75,7	123,5	263,1	X	X	X
	Буринський молокозавод	5-с стр. 010	138,5	50,5	88,0	274,3	X	X	X
	Шостинський молокозавод	5-с стр. 010	3890,3	2726,9	1163,4	142,7	X	X	X
2	Елементи витрат на виробництво, всього	ф. 5-с	8784,9	8517	267,9	103,1	100	100	X
	Конотопський молокозавод	ф. 5-с	299,4	290	9,4	103,2	3,41	3,40	0,00
	Роменський молокозавод	ф. 5-с	197,6	100,4	97,2	196,8	2,25	1,18	1,07
	Буринський молокозавод	ф. 5-с	150,8	62,4	88,4	241,7	1,72	0,73	0,98
	Шостинський молокозавод	ф. 5-с	3847,2	2535,8	1311,4	151,7	43,79	29,77	14,02
	Матеріальні витрати	ф. 5-с	7053,5	6539	514,5	107,9	80,29	76,78	3,52
	Конотопський молокозавод	ф. 5-с	254,4	198,7	55,7	128,0	3,61	3,04	0,57
	Роменський молокозавод	ф. 5-с	144,3	71,9	72,4	200,7	2,05	1,10	0,95
	Буринський молокозавод	ф. 5-с	118,8	45,9	72,9	258,8	1,68	0,70	0,98
	Шостинський молокозавод	ф. 5-с	3321,9	2200	1121,9	151,0	47,10	33,64	13,45
	Амортизація основних фондів	ф. 5-с	286,3	338	-51,7	84,7	3,26	3,97	-0,71
	Всього:								
	Конотопський молокозавод	ф. 5-с	2,6	7,1	-4,5	36,6	0,91	2,10	-1,19
	Роменський молокозавод	ф. 5-с	6,5	5,2	1,3	125,0	2,27	1,54	0,73
	Буринський молокозавод	ф. 5-с	3,8	2,7	1,1	140,7	1,33	0,80	0,53
	Шостинський молокозавод	ф. 5-с	83	63	20,0	131,7	28,99	18,64	10,35
	Витрати на оплату праці	ф. 5-с	725,4	532	193,4	136,4	8,26	6,25	2,01
	Конотопський	ф. 5-с	21,6	17,6	4,0	122,7	2,98	3,31	-0,33

молокозавод Роменський молокозавод	ф. 5-с	29	12,5	16,5	232,0	4,00	2,35	1,65
Буринський молокозавод	ф. 5-с	16	4,1	11,9	390,2	2,21	0,77	1,44
Шостинський молокозавод	ф. 5-с	235,2	94,7	140,5	248,4	32,42	17,80	14,62
Відрахування на соц. заходи	ф. 5-с	257,2	191	66,2	134,7	2,93	2,24	0,69
Конотопський молокозавод	ф. 5-с	7,9	6,6	1,3	119,7	3,07	3,46	-0,38
Роменський молокозавод	ф. 5-с	10,8	4,7	6,1	229,8	4,20	2,46	1,74
Буринський молокозавод	ф. 5-с	6	1,5	4,5	400,0	2,33	0,79	1,55
Шостинський молокозавод	ф. 5-с	80,3	35,8	44,5	224,3	31,22	18,74	12,48
Інші витрати	ф. 5-с	462,5	917	-454,5	50,4	5,26	10,77	-5,50
Конотопський молокозавод	ф. 5-с	12,9	60	-47,1	21,5	2,79	6,54	-3,75
Роменський молокозавод	ф. 5-с	7	6,1	0,9	114,8	1,51	0,67	0,85
Буринський молокозавод	ф. 5-с	6	8,2	-2,2	73,2	1,30	0,89	0,40
Шостинський молокозавод	ф. 5-с	126,8	142,3	-15,5	89,1	27,42	15,52	11,90
3 Витрати на 1 грн. виробленої продукції	[2] / [1]	0,99	0,97	0,02	102,2	X	X	X

З даних таблиці слідує, що за об'ємом виробництва є зростання по Роменському МЗ - 263,1, Буринському МЗ- 274,3, Шостинському МЗ- 142,7. Зниження обсягів виробництва по Конотопськоу МЗ - 96,5 Зростання загального обсягу виробництва по "Малко -транс" складає 100,9.

Аналіз елементів операційних витрат показав, що по питомій вазі основні операційні витрати є по Шостинському МЗ - 44,0 (оскільки займають основну питому вагу в загальному обсязі виробництва).

Аналіз витрат по статтях показує, що основну частину в операційних витратах займають матеріальні витрати. Зростання матеріальних витрат є по Буринському МЗ- 258,872,9 тис. грн), Роменському МЗ - 200,772,4 тис. грн), Шостинському МЗ-151,01121,9 тис. грн), Конотопському МЗ - 128(55,7 тис. грн).

З розрахунку на 1 грн зробленої продукції матеріальні витрати складають: по Буринському МЗ - 0,86 грн. Шостинському МЗ - 0,85 грн. Роменському МЗ - 0,72 грн. по Конотопському МЗ - 0,91 грн.

Висновок

У роботі розглянуто особливості застосування механізму господарського аналізу на прикладі аналізу ефективності використання основних фондів сучасного підприємства. За об'єкт дослідження обрано юридична особа філія «Конотопський молокозавод» ТОВ «МалКА – транс». Основним видом діяльності підприємства є заготівля, переробка, виробництво і реалізація молочної продукції а також реалізація промислових і продовольчих товарів через власну і арендовану торгову мережу.

Проаналізувавши діяльність цього підприємства можна прийти до таких висновків:

1. Частка активної частини виробничих основних засобів від загальної вартості виробничих основних засобів становить 35,8%.

2 Дані розрахунку показують досить високе значення коефіцієнтів оновлення і значний спад приросту основних виробничих засобів, що пояснюється введенням в експлуатацію нових ліній по виробництву молочної продукції.

3. Фондоозброєність знизилась з 4,72 до 3,71, що є негативним явищем, оскільки зменшення фондоозброєності праці відповідає зменшенню продуктивності праці.

4. Показники зношеності основних засобів значно перевищують показники їх придатності, що ще раз підтверджує попередні висновки про недостатній рівень оновлення основних засобів новими. Крім цього, негативним явищем є зростання коефіцієнта зносу на кінець 2019 р. у порівнянні з початком, що свідчить про погіршення технічного стану, в якому знаходяться основні засоби.

5. З проведених розрахунків можна спостерігати, що більший вплив на зменшення обсягів виробництва здійснюють екстенсивні фактори. Відповідно частка екстенсивних факторів на 100% спаду продукції – 4,2 % і інтенсивних факторів – 95,8%. Це дозволяє зробити висновок, що спостерігається погіршення інтенсифікації виробництва і свідчить про:

нераціональне і неефективне використання технологій на підприємстві;
погану організацію праці; нераціональне використання сировинних ресурсів і
т.п.

Список використаної літератури

1. Бойчик І. М, Харіє П. С, Хопчан М. І. Економіка підприємств. Навч. посібник.- Львів: «Сподом», 2015.- 212 с.
2. Бойко В., Макаренко Ю., Коржинський М. Актуальні аспекти формування ринку молока// Тваринництво України. – 2016, № 2. – С. 25-26.
3. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів ВНЗ спец. 050106 “Облік і аудит” – Житомир: ПП “Рута”, 2015. – 680с.
4. Гавржюк Л. 1. Економіка підприємства: Навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни.- Житомир: ЖІТІ, 2015.- 152 с.
5. Гальчинський А. С, Єщенко П. С, Палкій Ю. І. Основи економічних знань: Навч. посібник.- К.: Вища школа, 2016- 544 с.
6. Гармонизация социально-экономического развития как магистральное направление повышения конкурентоспособности современного государства / под.ред. Емельянова С.Г., Минаковой И.В. – Орёл: АПЛИТ, 2011. – 344 с.
7. Государственное регулирование рыночных процессов в современной экономике / под.ред. Емельянова С.Г., Минаковой И.В. – Орёл: АПЛИТ. – 2010. – 428 с. (ISSN 978-5-904446-04-8)
8. Житна І.П., Нескреба А.М., Економ. аналіз господ. діяльності підприємств, Навч. посібник: Пер. з рос. – Вища школа, 2016 – С. 98-107.
9. Економіка виробничого підприємництва: Навч. посіб. / За ред. Й. М. Петровича.- 3-тє вид., випр.- К.: Т-во «Знання», КОО, 2014-405 с
10. Економіка підприємства: Підручник / За ред. Л.Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2004. – 630 с.
11. Економіка підприємств / За ред. Покропленого С. Ф. В 2 т.- К.: Хвиля - Прес, 2015.- 782 с
12. Каринцева А.И. Экономические основы планирования процессов экологически устойчивого развития территории. Сумы: СумГУ, 1997

13. Каринцева А.И., Старченко Л.В. Финансовый менеджмент. М.: Экономика, 2015
14. Карінцева О.І., Волк О.М. Еколого-економічна ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. Механізм регулювання економіки. – 2009. – №2. –С. 24-29.
15. Карінцева О.І., Кубатко О.В., Лавриненко А.С. Інвестиційне забезпечення підприємств сільського господарства в умовах економічних та екологічних флуктуацій. Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 1. – С. 143–149
http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_16/OLEKSANDRA_V_KARINTSEVA_OLEKSANDR_V_KUBATKO_ALINA_S_LAVRYNENKO_Investment_Fostering_in_Agriculture_Considering_Economic_In.pdf
16. Карінцева О.І., Матвеев П.С. Теоретичні аспекти визначення сутності інноваційного потенціалу. Механізм регулювання економіки. – 2015. – № 2. – С. 23-30.
http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_25/OLEKSANDRA_I_KARINTSEVA_PAVLO_S_MATVIEIEV_Theoretical_Aspects_of_Defining_the_Essence_of_the_Innovative_Potential.pdf
17. Карінцева О.І., Мельник Л.Г., КачурП.С., БалацькийО.Ф. та ін. Формування на території Сумської області ЕКОПОЛІСУ – науково-виробничо-освітнього комплексу з виробництва і реалізації товарів екологічного призначення (концептуальні положення). Науково-практичне видання. - Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. ISBN 966-680-088-8
18. Карінцева О.І., Тарасенко С.В. Методичні аспекти аналізу інфраструктури ринку екологічних товарів та послуг (РЕТП) в Україні. Механізм регулювання економіки.-Суми,вид-во СумДУ, 2011.- № 1(51).- С.- 267-273.
http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_12/O_I_Karintseva_S_V_TarasenkoMethodical_aspects_of_the_analyses_infrastructure_of_the_market_ecological_goods_and_services.pdf

19. Карінцева О.І., Тарасенко С.В. Теоретичні засади механізму екологізації розвитку підприємств на основі формування попиту на екологічні товари. Механізм регулювання економіки. №4, 2010. С. 94-100

20. Карінцева О.І., Харченко М.О., Кальченко С.О. Ефективність використання лізингу в сучасних умовах. Механізм регулювання економіки, №3. 2016. С. 97-106
http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_30/OLEKSANDRA_I_KARINTSEVA_MYKOLA_O_KHARCHENKO_SVITLANA_O_KALCHENKO_Efficiency_of_Leasing_in_Modern_Conditions.pdf

21. Карінцева О.І., Харченко М.О., Матвеев П.С. Науково-практичні засади оцінки розвитку інноваційного потенціалу регіонів. Механізм регулювання економіки, #2. 2014. С. 70-78
http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_21/OLEKSANDRA_I_KARINTSEVA_MYKOLA_O_KHARCHENKO_PAVLO_S_MATVIEIEV_Scientific_and_Practical_Bases_of_Estimation_of_Innovative_P.pdf

22. Концептуальні підходи до змін моделей споживання та виробництва при переході до стійкого розвитку [Текст] / Л.Г. Мельник, О.І. Мельник, О.І. Карінцева та ін. // Механізм регулювання економіки. — 2007. — №3. — С.51-58.

23. Макаровська Т.П., Бондар Н.М.. Економіка підприємства.: Навч. Посібник – К.: МАУП, 2015.- 304с.

24. Мельник В, М. Основи економічного аналізу. Короткий теор.-метод. курс: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2013. – 128 с.

25. Мельник Л. Г., Волк О. М., Гайтина Н. М., Рибалка М. В., Удосконалення методів мотивації працівників на підприємствах України з урахуванням міжнародного досвіду // Вісник СумДУ. Серія “Економіка”, № 4'2012. С. 55-63.

26. Мельник Л.Г. Екологічна економіка. – Суми, 2001. – 284 с.

27. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: підручник. – 3-тє вид., випр. і допов. – Суми: Університетська книга, 2006. – 367 с.

28. Мельник Л.Г., Каринцева А.И. Экономика предприятия. конспект лекций: Учебное пособие. – Университетская книга, 2002. 400 с.
29. Мельник, Л.Г. Научные основы самоорганизации экономических систем. Часть 1 / Л.Г. Мельник // Механізм регулювання економіки. - 2010. - №3, Т1.- С. 12-26.
30. Мельник, Л.Г. Синергетична основа маркетингових інновацій / Л.Г. Мельник, І.Б. Дегтярьова // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2010. — №1. — С.67-77.
31. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. / За ред. Л.Г. Мельника. - Суми :Університетська книга, 2005. - 654 с.
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/44620/1/Melnyk_Osn_stiy_rozv.pdf
32. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. Підручник.- К.: КНЕУ, 2016.-528с.
33. Покропивний С. Ф., Колот В. М. Підприємництво, стратегія, організація, ефективність: Навч. посібник.- К.: КНЕУ, 2017.-244 с.
34. Примак Т. О. Економіка підприємства: Навчальний посібник.- К.: Вікар, 2011.- 178 с.
35. Социально экономические проблемы информационного общества : монография / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, к.э.н., доц. М. В. Брюханова. – Вып. 2. – Сумы : Университетская книга, 2010. – 896 с.
36. Стратегія сталого розвитку : підручник / В. М. Боголюбов [та ін.] ; За ред. В. М. Боголюбова. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К. : Видавничий центр НУБіПУ країни, 2018. - 328 с.
37. Тарасенко С.В. Механізм впливу інфраструктурних факторів на процеси функціонування ринку екологічних товарів та послуг в Україні. Збірник наукових праць//Економіка: проблеми теорії і практики.- Випуск 262.- Т.8.- Дніпропетровськ:ДНУ, 2010. -с.-2011-2105.
38. Шапочка Н., Каринцева А., Евдокимов А. Система эколого-экономической информации как средство управления социально-

экономическим развитием // Экономика природопользования / Л. Хенс, Л.Г. Мельник, Э. Бун, Й. Кен, Й. Сейак и др. / Под ред. Л. Хенса, Л. Мельника, Э. Буна. - К.: Наукова думка, 1998. - С. 320-325.

39. Экология и экономика: монография / Балацкий О.Ф., Ярош Н.В., Мишенин Е.В., Карпищенко А.И., Семенов Б.А.. К.: "Урожай", 1986. – 106

40. Яцків Т. І. Теорія економічного аналізу. – Л.: Світ, 2013. – 215с

41. Chygryn O., Karintseva O., Kozlova D., Kovaleva A. HR Management in the Digital Age: the Main Trends Assessment and Stakeholders // Механізм регулювання економіки, 2019, № 2. С. 106-115.

42. Hens L., Karintseva O., Kharchenko M., & Matsenko O. The States Structural Policy Innovations Influenced by the Ecological Transformations. Marketing and Management of Innovations, #3, P. 290-301. <http://doi.org/10.21272/mmi.2018.3-26>

43. Karintseva O.I. Economic restructuring in Ukraine in view of destructive effect of enterprises on environment. International Journal of Ecological Economics & Statistics #38 (4), 2017. P. 1-11

44. Karintseva O.I., Shkarupa O.V., Shkarupa I.S. Innovation potential of ecological modernization for green growth of economics: a case study. International Journal of Ecology and Development 31 (1), 2016. P. 73-82 <http://www.ceser.in/ceserp/index.php/ijed/article/view/4044> (SCOPUS)

45. Li Rui, Sineviciene L., Melnyk L., Kubatko O., Karintseva O., Lyulyov O. Economic and environmental convergence of transformation economy: The case of China // Problems and Perspectives in Management Volume 17 2019, Issue #3, pp. 233-241 [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(3\).2019.19](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(3).2019.19)

46. Melnyk L., Dehtyarova I., Kubatko O., Karintseva O., Derykolenko A. (Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. Economic Annals-XXI, 2019, 179(9-10), 22-30. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-02>

47. Melnyk L., Kubatko O., Dehtiarova I. Sustainable development strategies in conditions of the 4th Industrial revolution: the EU experience // River Publishers, 2019

48. Shkarupa O.V., Karintseva O.I., Zhukova T.A. Ecological modernization of the transport system in Sumy for green growth of economics // International Journal of Ecology and Development Volume 32, Issue 3, 2017, Pages 75-85.